

Opinia Stowarzyszenia Sędziów Polskich „Iustitia”

dotycząca prezydenckiego projektu ustawy o Sądzie Najwyższym

Przedstawiony przez Prezydenta RP projekt ustawy o Sądzie Najwyższym (SN) przewiduje cztery grupy rozwiązań odmiennych od obecnego stanu prawnego: rozbudowa postępowania dyscyplinarnego, wprowadzenie skargi nadzwyczajnej, zmiana struktury SN oraz wprowadzenie ławników.

Odnosząc się do tych obszarów Stowarzyszenie Sędziów Polskich „Iustitia” wskazuje co następuje:

I. Postępowanie dyscyplinarne.

Proponowane rozwiązania rozbudowują aparat ścigania przewinień dyscyplinarnych oraz podporządkowują prowadzenie postępowań dyscyplinarnych przeciwko sędziom Ministrowi Sprawiedliwości, jak również zapewniają temu przedstawicielowi władzy wykonawczej znaczący wpływ na sądy dyscyplinarne.

Wynikające z projektu standardy dotyczące prawa sędziów do obrony są niższe niż stosowane w postępowaniach sądowych wobec pozostałych obywateli.

II. Skarga nadzwyczajna.

Wprowadzenie tej instytucji, która rozszerza już istniejące możliwości podważania stabilności prawomocnych orzeczeń stanowić będzie bezpośrednie zagrożenie dla pewności i przewidywalności ochrony prawnej udzielanej przez sądy w Polsce. Nie polepszy wprost sytuacji obywateli, ponieważ wniesienie skargi zależne będzie od woli czynników publicznych, w tym o charakterze politycznym.

III. Nowa struktura SN.

Zmiana struktury SN polegać ma na wprowadzeniu dwóch nowych izb: Izby Dyscyplinarnej oraz Izby Nadzwyczajnej Kontroli i Spraw Publicznych, działających na szczególnych zasadach. Projektowane Izby tylko z nazwy będą częścią SN. Zamysłem projektodawcy jest powołanie dwóch „supersądów”, które będą sprawowały kontrolę nad sądami powszechnymi oraz Sądem Najwyższym. Stowarzyszenie dopuszcza możliwość powołania Izby Dyscyplinarnej, jednakże pod warunkiem, iż nie będzie to izba specjalna, o charakterze autonomicznym, przeciwstawiana w strukturze SN pozostałym izbom. O składzie nowych izb będzie decydować prawdopodobnie wybrana na zupełnie nowych zasadach, z dominującą rolą polityków, Krajowa Rada Sądownictwa. Ich proponowane ukształtowanie jest nie do pogodzenia z art. 175 ust. 1 Konstytucji.

IV. Ławnicy w SN.

ławnicy to przede wszystkim „sędziowie faktu”. O ile w sądach powszechnych mądrość życiowa i wiedza pozaprawna ławników bywa cennym wkładem, to specyfika działania SN, który jest „sądem prawa”, nie daje już ławnikom takich możliwości.

Ławnik w SN, jako pełnoprawny członek składu orzekającego, stanie niejednokrotnie przed potrzebą dokonywania wykładni przepisów i odczytywania treści norm prawnych, co wymaga rozległej wiedzy prawniczej, której trudno oczekiwać od każdego absolwenta szkoły średniej. To samo w istocie dotyczy orzekania w sprawach dyscyplinarnych, w których przedmiotem oceny jest przewinienie dyscyplinarne polegające na rażącym i oczywistym naruszeniu przepisów prawa przy wydawaniu orzeczeń.